

ZAUPANJE

Lara Davidović

Imeti zaupanje v nekoga pomeni domnevati, da je ta oseba dobra, iskrena in nam ne bo škodovala. Ko zaupamo nekemu ali nečemu, verjamemo, da je zanesljiv in varen. V širšem pomenu ta pojem označuje tudi upanje, da je nekaj resnično. Zaupanje je torej pojem, ki označuje posebno vrsto odnosa, ki ga lahko gojimo do drugih. Ko govorimo o teh drugih, nas večina najprej pomisli na druga človeška bitja, vendar lahko o zaupanju razmišljamo tudi kot o odnosu do drugih nečloveških bitij (na primer živali), neživih predmetov (kot so prevozna sredstva, na primer kolo, ki ga vsak dan uporabljamo) ter družbenih sistemov in institucij (kot na primer šol in sodišč) (Jimenez 2011: 179). V besedilu bomo o zaupanju razmišljali skozi tri prizme: zaupanje v ljudi iz našega bližnjega okolja, zaupanje v družbene institucije in zaupanje v ljudi, ki so nam različni.

Ko govorimo o zaupanju v druge ljudi, gre za odnos do tistih, za katere menimo, da lahko izpolnijo naša pričakovanja in na katere se lahko zanesemo. Da bi bilo zaupanje v določenem odnosu utemeljeno, morata biti obe strani zanesljivi in se medsebojno tako doživljati. Zaupanje izpostavlja našo ranljivost pred drugimi: ko drugim zaupamo, se izpostavimo možnosti razočaranja. Poleg tega zaupanje predpostavlja, da so drugi sposobni storiti tisto, kar želimo ali potrebujemo, zato se lahko nanje zanesemo. Zaupanje je povezano tudi z dodatnimi dejavniki, kot so pretekle izkušnje, zaradi katerih se počutimo dovolj varno glede dejanj ljudi, ki jim zaupamo (po McLeod 2020). Na primer, če je tvoj prijatelj ali prijateljica v preteklosti dobro varoval/a tvoje skrivnosti in izpolnjeval/a obljube, boš zaupal, da se bo podobno obnašal/a tudi v prihodnosti. Zaupanje lahko izražamo tudi v vsakodnevnih praksah: še naprej bomo kupovali rogljičke v bližnji pekarni, ker verjamemo, da so bili, tako kot vedno doslej, pečeni v ustreznih higienskih pogojih.

Vendar se izkazovanje zaupanja v vsakdanjem življenju ne nanaša le na ljudi, temveč tudi na institucije in družbene sisteme, od katerih smo odvisni ali ki so odgovorni za različne vidike naše blaginje. Ko zaupamo zdravstvenemu sistemu in zdravnikom, da bodo nas in naše

bližnje zdravili na najboljši možen način, ali ko verjamemo, da šolski sistem učencem omogoča ustrezne veščine za razumevanje sveta in uspešno delovanje v njem, izražamo zaupanje v določene institucije. Vendar je v sodobnem času včasih težko ohranjati zaupanje v različne institucije. Sociolog Anthony Giddens meni, da sodobna doba terja od nas velika tveganja in s tem tudi nezaupanje. Po njegovem mnenju uspešna socializacija v otroštvu vodi k premagovanju občutka negotovosti in razvoju sposobnosti zaupanja ljudem v naši okolici ter avtoritetam in institucijam, ki jih te predstavljajo. Poleg tega je naše vsakdanje življenje zasnovano okoli rutin, ki ustvarjajo vtis stabilnosti in varnosti (na primer odhod v službo ali šolo, ukvarjanje s hobiji v prostem času ipd.) (Ritzer 2009: 208–209). Kljub temu se neizogibno zavedamo različnih tveganj, ki nas obdajajo. Z drugimi besedami, ne verjamemo, da sistemi, od katerih smo odvisni, zagotavljajo popolno varnost in zaščito. Tveganja, ki se jih bojimo, ne vključujejo le vsakdanjih pojavov, temveč tudi različne svetovne krize. Zavedamo se, da strokovnjaki in institucije, katerim bi morali zaupati, nimajo popolnega nadzora nad takšnimi tveganji (Ritzer 2009: 209). Med pandemijo virusa COVID-19 je na primer veliko ljudi izgubilo zaupanje v strokovnjake in politike, saj so bile informacije in ukrepi glede virusa pogosto nasprotujoči si in spremenljivi, zdravstvena oskrba okuženih pa pomanjkljiva. Poleg tega se zdi, da so prav strokovnjaki tisti, ki povzročajo določene krize ali otežujejo njihovo reševanje. Ko opazujemo dogajanja v svetu, kot je trenutna situacija v Gazi, je lahko izgubiti zaupanje v mednarodne institucije, namenjene varovanju človekovih pravic in ohranjanju miru. Ko vidimo, da takšne institucije ne uspejo preprečiti nasilja in trpljenja velikega števila civilistov, se pojavi občutek nezaupanja v njihovo delovanje in odgovornost.

Za konec pa spregovorimo o še eni obliki zaupanja, o kateri je vredno razmisliti: zaupanje v ljudi, ki so drugačni od nas. Takšno zaupanje je lahko zelo pomembno za oblikovanje trdnih in solidarnih skupnosti, zlasti v trenutkih, ko se ne počutimo dovolj zaščiteni s strani družbenih sistemov, od katerih smo odvisni. Zaupati ljudem, ki prihajajo iz drugih okolij, drugače izgledajo, govorijo ali se vedejo, pomeni pristopati k njim s strpnostjo, odprtostjo in prepričanjem, da razlike ne predstavljajo

grožnje. Če bolje premislimo, se zaupanje vedno gradi na medsebojnem razumevanju kljub razlikam, ne glede na to, ali gre za naše najbližnje družinske člane, katerih temperament se razlikuje od našega, bodisi gre za tujce iz drugih delov sveta, katerih jezik in običaji so drugačni od naših. Zaupanje je torej intersubjektivno in interkulturno (Coates 2018: 3). Ko si ljudje iz daljnih krajev sveta želijo živeti v naši skupnosti, jim lahko izkažemo zaupanje tako, da jim damo priložnosti, da nas brez predsodkov seznanijo s svojo kulturo in načinom življenja. V primeru medgeneracijskih razlik se lahko obojestransko zaupanje med starejšimi in mladimi vzpostavi, če starejši verjamejo, da imajo mladi dobre ideje in cilje za prihodnost, mladi pa, da starejši premorejo znanje in modrost, pridobljeno skozi življenjske izkušnje. Zaupanje v ljudi, institucije ali raznolikosti, s katerimi se srečujemo, nam kaže, da smo pripravljeni verjeti tudi takrat, ko nimamo popolne gotovosti in garancije za prihodnost. Prav ta pripravljenost verjeti ali spodbujati spremembe, ki omogočajo zaupanje, predstavlja temelj, ki nas povezuje in omogoča gradnjo skupnosti ter občutka varnosti.

Viri in literatura:

- Coates, Jamie.** 2018. Trust and the Other: recent directions in Anthropology, *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* 27(1), str. 1 - 6.
- Jimenez, Alberto Corsin.** 2011. Trust in anthropology, *Anthropological theory* 11(2), str. 177 - 196.
- McLeod, Carolyn.** 2020. Trust, *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, spletni vir: <https://plato.stanford.edu/entries/trust/> [2. 9. 2025].
- Ricer [Ritzer], Džordž.** 2007. *Savremena sociološka teorija i njeni klasični koreni*. Beograd: Službeni glasnik.
- Trust.** 2025. *Cambridge dictionary*, spletni vir: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/trust> [2. 9. 2025].

Ilustracije prispevala: Naja Ražem